

UDC 349.2

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2019-38-2-146-152>

**ВПЛИВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ
ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ НА ТРУДОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ
СУДОВОГО ЕКСПЕРТА**

Суржан Б.П.

**THE EFFECT OF ADMINISTRATIVE PUNISHMENT
FOR CORRUPTION OFFENSES ON THE EMPLOYMENT RELATIONSHIP
OF A FORENSIC EXPERT**

Surzhan B.P.

У теоретико-правовому аспекті досліджено питання спеціальної юридичної відповідальності, що застосовуються до судового експерта під час виконання, невиконання або неналежного виконання ним своїх обов'язків, притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією. Автором аналізуються положення Конституції України, Закону України «Про судову експертизу», Кодексу України про адміністративні правопорушення, нормативно-правові акти що регламентують порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності судового експерта МВС України. Проведено аналіз порядку та підстав притягнення судового експерта до адміністративної та дисциплінарної відповідальності за правопорушення у антикорупційній сфері. Окреслено основні недоліки законодавства, зокрема щодо застосування порядку притягнення до дисциплінарної відповідальності судового експерта за правопорушення, пов'язані з корупцією. Виокремлені неврегульовані та невирішені питання стосовно запобігання корупції в судово-експертній діяльності, та запропоновано шляхи їх вдосконалення.

***Ключові слова:** судовий експерт, судова експертиза, адміністративна відповідальність, дисциплінарна відповідальність, корупційні правопорушення.*

Постановка проблеми. Євроінтеграційні перетворення у нашій державі загострили питання стосовно подолання корупції у всіх гілках влади, реформування судової та правоохоронної системи. Судова реформа не обійшла стороною й основних положень про судово-експертну діяльність, так як остання є складовою судової системи. Однією з ознак процесуального та трудового статусу судового експерта є його юридична відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків. Відповідальність судового експерта є одним із важливих засобів

забезпечення законності й дисципліни в системі судово-експертної діяльності.

Орієнтація України на побудову правової держави та впровадження загальноєвропейських цінностей істотно актуалізують дослідження, присвячені безпосередньо юридичній відповідальності за корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю системних підходів, застосуван-

ням новітніх інструментаріїв у запобіганні корупційних явищ у різних сферах, зокрема у судово-експертній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загрозливий обсяг корупції в країні, що носять руйнівний характер щодо соціально-економічного та політичного становлення України як європейської держави, підтверджуються висновками міжнародних організацій, вітчизняних і зарубіжних фахівців, політичних і громадських діячів в Україні. Питанням запобігання корупційних проявів та юридичної відповідальності, зокрема дисциплінарної та матеріальної відповідальності в трудовому праві, завжди приділялася значна увага наукової спільноти. Проблеми юридичної відповідальності знайшли своє відображення в загальній теорії права в роботах таких науковців, як Венедіктов В.С., Глазунова І. В., Дудич А. В., Іншин М.І., Жигалов М. Ю., Зайцева О.О., Костюк В.Л., Харченко Д.А., Хоменко О.М., Філімонова Ю.О.

Але, не зважаючи на великі доробки у вказаній тематиці, питання стосовно відповідальності судового експерта саме за корупційні правопорушення, не достатньо досліджені. Тому з'ясування питання щодо відповідальності при виконанні своєї трудової функції судовим експертом саме у сфері антикорупційного законодавства обумовлюють актуальність дослідження даної тематики.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу теорії адміністративного і чинного антикорупційного законодавства встановити критерії правопорушень, пов'язаних з корупцією, у службовій діяльності судового експерта та межі дисциплінарної відповідальності за порушення вимог антикорупційного законодавства судовим експертом державної спеціалізованої установи.

Поняття відповідальності доволі містке. Воно охоплює почуття відповідальності, під-

вищення відповідальності та зняття з себе відповідальності, притягнення до відповідальності та звільнення від неї. Усі ці різні за змістом категорії є складовими одного явища - соціальної відповідальності. Соціальна відповідальність відбиває взаємозв'язок суспільства і окремої людини. В суспільстві діють різні види відповідальності: моральна, політична, партійна, організаційна та інші. Одним із різновидів соціальної відповідальності є юридична відповідальність.

Основним Законом України у п.22 ст.92 визначені чотири основні види юридичної відповідальності: кримінальна, цивільно-правова, адміністративна та дисциплінарна [1]. Тому, звертаючись до приписів ст.14 Закону України «Про судову експертизу», ми розуміємо, що до судового експерта застосовуються види юридичної відповідальності за галузями права: кримінальна, цивільно-правова, адміністративна та дисциплінарна [2].

Тому звертаючись до приписів ст.14 Закону України «Про судову експертизу» ми розуміємо, що до судового експерта застосовуються види юридичної відповідальності за галузями права: кримінальна, цивільно-правова, адміністративна та дисциплінарна.

Посадові особи юридичної особи публічного права, якими є посадові особи державних спеціалізованих установ судово-експертної діяльності, прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, для цілей Закону України «Про запобігання корупції». Сфера дії вказаного закону поширюється безпосередньо на посадових осіб державних судово-експертних установ та судових експертів [3].

Фактично сам Закон України «Про запобігання корупції» не містить формулювання конкретних складів правопорушень, а лише визначає коло суспільних правовідносин,

щодо яких встановлено спеціальні обмеження.

Виходячи з положень Кодексу України про адміністративні правопорушення та антикорупційного законодавства, до правопорушень, пов'язаних із корупцією, відносяться:

- порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, що визначено ст. 172-4 КУпАП [4];

- порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків, що визначено ст. 172-5 КУпАП [4];

- порушення вимог фінансового контролю, що визначено ст. 172-6 КУпАП [4];

- порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що визначено ст. 172-7 КУпАП [4];

- незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, що визначено ст. 172-8 КУпАП [4].

Важливим запобіжником у боротьбі з проявами корупції у судово-експертній діяльності є внесення до Закону України «Про судову експертизу» правової норми щодо заборони залучати до проведення судової експертизи та виконання обов'язків судового експерта особи на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення.

Але при цьому неврегульовані декілька питань стосовно впливу окреслених правопорушень на трудові відносини і понесення відповідальності судовим експертом.

Частково на ці питання ми можемо знайти відповідь у ч.2 ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції», в якій зазначено, що особа, яка вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у

виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку [3].

Антикорупційне законодавство визначає особу, щодо якої складено протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, якщо інше не передбачено Конституцією і законами України, може бути відсторонена від виконання службових повноважень за рішенням керівника органу (установи, підприємства, організації), в якому вона працює, до закінчення розгляду справи судом. У разі закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення відстороненій від виконання службових повноважень особі відшкодовується середній заробіток за час вимушеного прогулу, пов'язаного з таким відстороненням [3].

Аналізуючи нормативно-правову базу, що регулює судово-експертну діяльність у Міністерстві внутрішніх справ України, можемо констатувати, що відсутні підстави для притягнення судового експерта за правопорушення, пов'язане з корупцією, до дисциплінарної відповідальності. Так, працівники Експертної служби МВС України, які атестовані як судові експерти, відповідно до статті 14 Закону України «Про судову експертизу» можуть бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності за порушення вимог нормативно-правових актів з питань проведення судової експертизи та (або) методик проведення судових експертиз. При цьому до судових експертів можуть бути застосовані такі дисциплінарні стягнення: 1) попередження; 2) позба-

влення кваліфікації судового експерта; 3) пониження (позбавлення) кваліфікаційного класу судового експерта [5].

З вказаних правових норм вбачається, що притягнення до дисциплінарної відповідальності судового експерта можливе лише за порушення експертом саме проведення експертизи (здійснення експертного дослідження), а не вчинення корупційних правопорушень.

Окрім того, на наш погляд, важливим є те, що законодавець забороняє виконувати обов'язки судового експерта, якщо були правопорушення у конкретний проміжок часу - «...протягом останнього року»[2]. Тобто постає наступне питання, чи з перебігом вказаного терміну, «останнього року», така заборона займатися судово-експертною діяльністю втрачає своєї актуальності?

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що норми Закону України «Про судову експертизу» в частині заборони залучати до проведення судової експертизи та виконання обов'язків судового експерта особу на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення, не кореспондуються з чинним законодавством України про працю та антикорупційним законодавством.

При цьому, саме здійснення експертних досліджень і є основним трудовим обов'язком судового експерта. А факт заборони залучати його до проведення судової експертизи, тобто до виконання трудових функцій на робочому місці, вказує на те, що не врегульовані питання щодо впливу адміністративного стягнення за вчинення корупційного правопорушення судовим експертом на його трудові правовідносини, та потребують вирішення на законодавчому рівні.

Якщо розглянути окреслені питання в законодавчих актах, які регламентують напрямки діяльності інших правоохоронних органів та судочинства, то можемо констатувати,

що адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення досить суворо впливає на діяльність суб'єктів трудових відносин, аж до звільнення.

Наприклад, відповідно до пп.10 п.1 ст. 77 Закону України «Про національну поліцію», поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією [6].

Окрім того, на підставі п.9 ст.109 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» може бути визнаний істотним дисциплінарним проступком або грубим нехтуванням обов'язками судді, що є несумісним зі статусом судді або виявляє його невідповідність займаній посаді, зокрема, факт визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією [7].

Отже, очевидним є пріоритет запобігання корупції шляхом обмеження доступу до публічної служби осіб, які притягувалися з відповідних підстав. На нашу думку потрібно доопрацювати нормативно-правові акти, що регулюють залучення судового експерта до дисциплінарної відповідальності у разі накладення стягнення за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

З метою посилення заходів щодо запобігання корупційних проявів у судово-експертній діяльності, пропонуємо внести відповідні зміни саме у Закон України «Про судову експертизу», та визначити в ньому підстави для застосування дисциплінарної відповідальності у разі накладення стягнення за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Висновки. Підсумовуючи викладене, пропонуємо уніфікувати порядок приведення до дисциплінарної відповідальності судового

експерта, та нормативно врегулювати вказане питання, шляхом внесення змін в ст. 14 Закону України «Про судову експертизу», де визначити:

а) єдиний уповноважений орган застосування дисциплінарної відповідальності;

б) підстави для притягнення до дисциплінарного стягнення. До підстав додати - порушення антикорупційного законодавства, порушення етичної поведінки судового експерта;

б) процедурні питання притягнення до дисциплінарної відповідальності;

в) процедурні питання відсторонення судового експерта від виконання обов'язків у зв'язку з накладенням на останнього протягом останнього року адміністративного стягнення за вчинення корупційного правопорушення;

г) єдиний перелік видів дисциплінарних стягнень, враховуючи можливі обсяги та тяжкість правопорушення;

д) вказати терміни накладення дисциплінарного стягнення, та момент настання перебігу строків;

е) порядок та строки оскарження дисциплінарного стягнення.

Конституційний Суд України у своєму рішенні також зазначив, що склад правопорушення як підстава притягнення особи до юридичної відповідальності та заходи впливу за його вчинення визначаються тільки законом, а не будь-яким іншим нормативно-правовим актом [8]. Отже, Конституція України забороняє врегулювати зазначені питання підзаконними нормативно-правовими актами та встановлює, що лише Верховна Рада України у відповідному законі уповноважена визначати, яке діяння визнається правопорушенням, та відповідальність за нього. Тому визначення підстав та порядку, притягнення до відповідальності, складу дисциплінарних право-

порушень саме в профільному законі, що регламентує судово-експертну діяльність, відповідатиме нормам п. 22 ст. 92 Конституції України.

Література:

1. Конституція України//Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>
2. Про судову експертизу// Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#n38>
3. Про запобігання корупції// Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення// Закон України від 07 грудня 1984 року № 8073-Х URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та атестацію судових експертів Експертної служби МВС// Наказ Міністерства внутрішніх справ від 08.02.2017 №102/URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0275-17#n149>
6. Про національну поліцію// Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VІІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
7. Про судоустрій і статус суддів // Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VІІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства "Всеукраїнський Акціонерний Банк" щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) від 30 травня 2001 року справа N 1-22/2001 N 7-рп/2001/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-01>

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy//Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>
2. Pro sudovu ekspertyzu// Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 № 4038-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#n38>

3. Pro zapobihannia koruptsii// Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 2014 roku № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia// Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 1984 roku № 8073-X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ekspertno-kvalifikatsiinym komisiuu MVS ta atestatsiiu sudovykh ekspertiv Ekspertnoi sluzhby MVS// Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav vid 08.02.2017 №102/URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0275-17#n149>

6. Pro natsionalnu polit siiu// Zakon Ukrainy vid 2 lypnia 2015 roku № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

7. Pro sudoustrii i status suddiv // Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 roku № 1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

8. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym zvernenniam vidkrytoho aktsionernoho tovarystva "Vseukrainskyi Aktsionernyi Bank" shchodo ofitsiinoho tлумачennia polozhen punktu 22 chastyny pershoi statii 92 Konstytutsii Ukrainy, chastyn pershoi, tretoi statii 2, chastyny pershoi statii 38 Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia (sprava pro vidpovidalnist yurydychnykh osib) vid 30 travnia 2001 roku sprava N 1-22/2001 N 7-rp/2001/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-01>

Суржан Б.П. Влияние административного наказания за коррупционные правонарушения на трудовые правоотношения судебного эксперта. – Статья.

В теоретико-правовом аспекте исследованы специальные вопросы юридической ответственности, применяемые к судебному эксперту во время выполнения, невыполнения или ненадлежащего выполнения им своих обязанностей, привлечения к ответственности за коррупционные правонарушения и правонарушения, связанные с коррупцией. Автором анализируются положения Конституции Украины, Закона Украины «О судебной экспертизе», Кодекс Украины об административных правонарушениях, нормативно-правовые акты, регламентирующие порядок привлечения к дисциплинарной ответственности судебного эксперта МВД Украины. Проведен анализ порядка и оснований привлечения судебного эксперта к административной и дисциплинарной ответственности за правонарушения в антикоррупционной сфере. Определены основные недо-

статки законодательства, в частности по применению порядка привлечения к дисциплинарной ответственности судебного эксперта за правонарушения, связанные с коррупцией. Выделены неурегулированные и нерешенные вопросы по предотвращению коррупции в судебно-экспертной деятельности, и предложены пути их совершенствования.

Ключевые слова: *судебный эксперт, судебная экспертиза, административная ответственность, дисциплинарная ответственность,*

Surzhan B. The effect of administrative punishment for corruption offenses on the employment relationship of a forensic expert. - Article.

Euro integration transformations in our country have raised the issue of overcoming corruption in all branches of government, reforming the judicial and law enforcement systems. Judicial reform did not bypass the basic provisions on forensic expertise as the latter is an integral part of the judicial system. One of the hallmarks of procedural and employment status of a forensic expert is his or her legal responsibility for the failure or improper performance of his / her duties. The responsibility of a forensic expert is one of the important means of ensuring the legitimacy and discipline of the forensic system. The orientation of Ukraine to the rule of law and the implementation of Pan-European values substantially actualize research on direct legal responsibility.

Therefore, the purpose of the article is to investigate the issues of special legal liability applicable to a forensic expert in the performance, non-performance or improper performance of his duties, the prosecution of corruption offenses and offenses related to corruption. The author analyzes the provisions of the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On Forensic Examination", the Code of Ukraine on Administrative Offenses, regulatory acts regulating the procedure for bringing to court the disciplinary responsibility of a judicial expert of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

The procedure and grounds for bringing a court expert to administrative and disciplinary responsibility for anti-corruption offenses are analyzed. The main shortcomings of the legislation are outlined, in particular, regarding the application of the disciplinary procedure of a court expert for corruption offenses. The outstanding and unresolved issues regarding the prevention of corruption in forensic activities are highlighted. It is proposed to improve the profile law regulating forensic activities by making changes, namely to define: the only authorized body for applying disciplinary responsibility; grounds for bringing to disciplinary action, to grounds to add - violation of anti-corruption

legislation, violation of ethical behavior of a court expert; procedural issues of disciplinary action; procedural issues for the removal of a forensic expert from the performance of duties in connection with the imposition on him of a last year administrative penalty for committing a corruption offense; a single list of types of disciplinary sanctions, taking into account the possible volumes and gravity of the offense; to specify the terms of imposition of disciplinary sanction and the time when the term of the term occurs; the procedure and terms of appeal against disciplinary action.

Key words: *forensic expert, forensic expertise, administrative responsibility, disciplinary liability, corruption offenses.*

Авторська довідка:

Суржан Богдана Петрівна – аспірант кафедри правознавства Східноукраїнського університету імені Володимира Даля, провідний юрист-консульт групи юридичного забезпечення Луганського НДЕКЦ МВС.

Стаття надійшла до редакції 17 грудня.2019 р.